

Program „Mladi za netoksičnu životnu sredinu u Srbiji -2025/26“

Prvi Koordinacioni sastanak

16.05.2025.

Program za mlade 2025-2026

Jasminka Randelović, mr biohem.

Alternativa za bezbednije hemikalije (ALHem)

Program se realizuje uz finansijsku podršku Programa za promociju tranzicije Ministarstva spoljnih poslova Republike Češke, u okviru projekta „Edukacija mladih za ekološki odgovornu Srbiju“ kojeg realizuju Arnika - Program o toksičnim hemikalijama i otpadu i Alternativa za bezbednije hemikalije (ALHem) u okviru Programa za promociju tranzicije.

Šta su materijali i predmeti koji dolaze u kontakt sa hranom?

ZAKON

O PREDMETIMA OPŠTE UPOTREBE

("Sl. glasnik RS", br. 25/2019 i 14/2022)

Materijali koji dolaze u kontakt sa hranom jesu supstance i materijali od kojih se izrađuju predmeti opšte upotrebe koji dolaze u kontakt sa hranom.

Materijali su npr. **keramika**, staklo, metal, plastika, **papir/karton**, drvo, guma, tekstil, ali i štamparske boje, lepkovi, premazi, voskovi, silikoni.

Supstance (hemijski elementi ili jedinjenja) su npr. **Pb, Cd**, Al, Na_2CO_3 , SiO_2 , celuloza, bisfenoli, **PFAS**, ftalati, formaldehid, melamin, usporivači gorenja, PAH, aromatični amini, VOC, itd.

Predmeti koji dolaze u kontakt sa hranom jesu posuđe, pribor, oprema, uređaji, postrojenja i ambalaža koja se koristi za pakovanje hrane i predmeta opšte upotrebe. Npr. kuhinjsko posuđe, **šolje**, čaše, pribor, posude, ambalaža (**pakovanje**)

Šta je zdravstvena ispravnost, odnosno bezbednost predmeta opšte upotrebe?

13) zdravstvena ispravnost, odnosno bezbednost predmeta opšte upotrebe znači da je isti usaglašen sa zahtevima ovog zakona i drugih propisa u pogledu senzornih osobina, sastava, vrste i sadržaja štetnih sastojaka, informacija o proizvodu, mikrobiološke ispravnosti (gde je primenjivo), kao i da ne predstavlja rizik za zdravlje ljudi i životnu sredinu,

Smatra se da predmet opšte upotrebe nije zdravstveno ispravan, odnosno bezbedan ako:

4) sadrži materije ili sastojke koji nisu dopušteni, ili ako ih sadrži u nedozvoljenoj količini, a koje mogu nepovoljno uticati na zdravlje ljudi,

6) u kontaktu sa hranom ili drugim predmetima opšte upotrebe sadrži ili oslobađa materije u količinama većim od propisanih, ili materije koje mogu nepovoljno uticati na zdravlje ljudi, ili materije koje mogu menjati senzorna svojstva hrane ili predmeta opšte upotrebe,

9) zbog sastava ili drugih svojstava može štetno uticati na zdravlje ljudi.

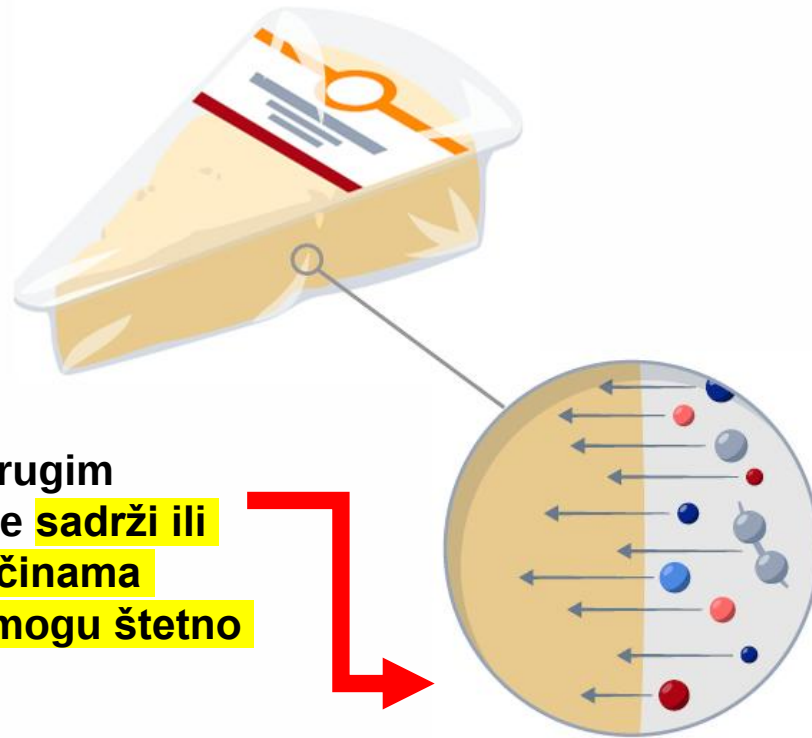
Za pojedine predmete, prisustvo materija ili sastojaka iz stava 1. tačka 4) ovog člana, određeno je i propisom kojim se uređuju ograničenja i zabrane proizvodnje, stavljanje u promet i korišćenja hemikalija.

U čemu je problem?

chemical
migration

U kontaktu sa hranom ili drugim predmetima opšte upotrebe **sadrži ili oslobađa supstance u količinama većim od propisanih koje mogu štetno uticati na zdravlje ljudi**

11th FPF workshop, Zurich | 28 Sept 2023

- Predmet: **šolja**
- Materijal: **keramika**
- Hemikalije: **olovo (Pb) i kadmijum (Cd)**

Migracija štetnih supstanci se povećava na višim temperaturama ili zagrevanjem u mikrotalasnoj, zatim ukoliko je hrana masna ili kisela, itd.

Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF)

2021. god.

3.1.8 Food Contact Material

269 notifications concerning Food Contact Materials were transmitted in 2021, mostly (176) related to the presence of unauthorised substances in plastic products (half of them, 87, e-commerce related). In most cases bamboo was detected (154) but also bamboo and maize together (22), while 12 concerned the presence of wheat (see below paragraph on the EU Enforcement Action on plastic Food Contact Materials (FCM) made of bamboo 'powder').

82 original notifications regarded the migration of a wide variety of substances. The majority concerned primary aromatic amines (27 original notifications), followed by melamine (13), formaldehyde (10), volatile organic constituents (9), chromium (5), lead (5), cadmium (3), cobalt (2), aluminium (2). 5 original notifications regarded a too high level of overall migration.

Most original notifications on Food Contact Material (157) originated from China. Concerning notifying countries, the top reporting Member State was Spain (48), followed by Germany (40) and Belgium (38).

2022.god.

3.1.9. Food contact material

219 notifications concerning food contact materials were transmitted in 2022, around half of which (105) related to the migration of a wide variety of substances. The majority concerned primary aromatic amines (38), followed by formaldehyde (13) and lead (10). 77 original notifications reported the unauthorised use of bamboo.

Most original notifications reported on food contact material (152) originating from China. Concerning notifying countries, the top reporting Member State was Spain (34), followed by Poland (26) and Ireland (20).

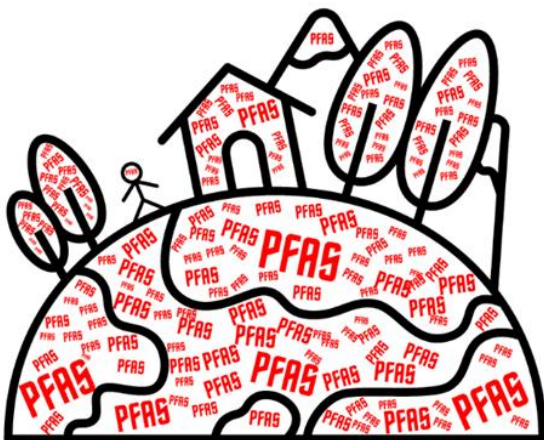
2023.god.

3.1.8. Food contact material

193 notifications were received concerning food contact materials, 36% of these related to the migration of substances like primary aromatic amines (40 notifications), formaldehyde (16) and lead (15). Most products (124) originated from China. Lastly, the top notifying member countries were France (37), Italy (31) and Ireland (21). Table 2 shows the most reported migrating compounds on specific contact materials.

Table 2. Food contact materials and top substances reported

FOOD CONTACT MATERIAL	COMPOUNDS MIGRATING
nylon	primary aromatic amines
melamine	formaldehyde, melamine
silicone	volatile organic constituents
lids of jars, cardboard	plasticizers, lead
ceramics, decorated glass	zinc, arsenic, aluminium, cadmium, lead
metal	lead, chromium

Can you spot the
PFAS pollution?
...it's not hard is it?

#BanPFAS

Signatories

138 organisations have signed the manifesto - If your organisation would like to sign-on to this manifesto, please

send an e-mail to sign@banpfasmanifesto.org

ClientEarth[®]

voice

Bund für
Umwelt und
Naturschutz
Deutschland

ALHem je među prvim potpisnicima poziva za akciju za zabranu/ograničenje PFAS u potrošačkim proizvodima [#BanPFAS](#) do 2025. koji je do sada podržalo preko 100 organizacija.

Zašto bi PFAS supstance morale da budu zabranjene u potrošačkim proizvodima?

ČINJENICE O PFAS

1. Široko rasprostranjena upotreba PFAS-a stvorila je nepovratno toksično nasleđe globalnog zagađenja.
2. Zagađenje PFAS-om već štetno utiče na zajednice širom Evrope i šire.
3. PFAS se akumuliraju u našim telima i telima naše dece.
4. Izloženost PFAS-u predstavlja neposrednu pretnju ljudskom zdravlju.
5. Zagađenje PFAS-om utiče na smanjenje biodiverziteta.
6. Zagađenje PFAS-om predstavlja pretnju našoj vodi za piće.
7. PFAS u proizvodima stvara barijeru za primenu cirkularne ekonomije i problem rešavanja otpada.
8. Bezbednije alternative bez PFAS-a već postoje, ali PFAS se i dalje nepotrebno dodaje mnogim potrošačkim proizvodima.

Rezerø

Aktivnosti u kojima uključujemo mlade podeljene su u tri dela:

1) Edukacija – Program edukacije:

2025- jednodnevna radionica (uživo) u trajanju od 6 sati (**Niš-10.06. 2025** i **Beograd/Bečej 12.06.2025**) iz oblasti hemijske bezbednosti (Chemical Safety)-materijali i predmeti u kontaktu sa hranom **sa posebnim fokusom na prisusustvo teških metala (olova i kadmijuma) u keramičkim šoljama**

2026- jednodnevna radionica (uživo) u Beogradu - April/Maj 2026 iz oblasti hemijske bezbednosti (Chemical Safety)-materijali i predmeti u kontaktu sa hranom **sa posebnim fokusom na prisusustvo PFAS u papiru/kartonu u pakovanjima brze hrane i/ili hrane za poneti**

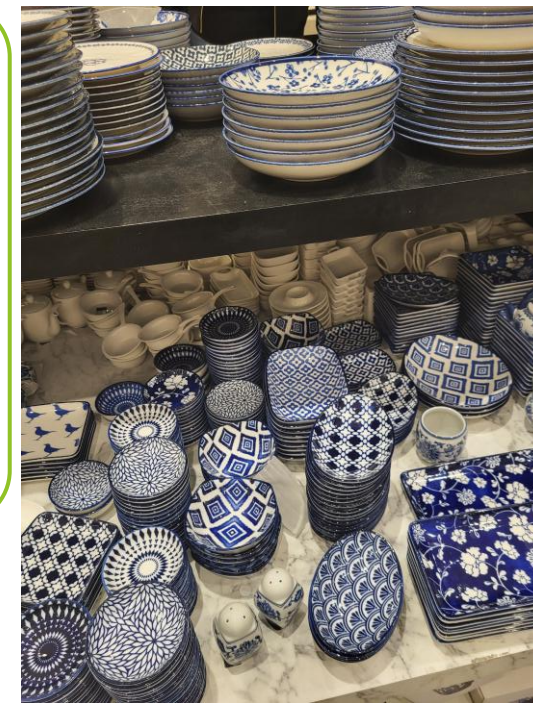
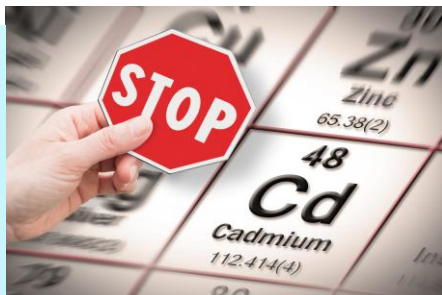
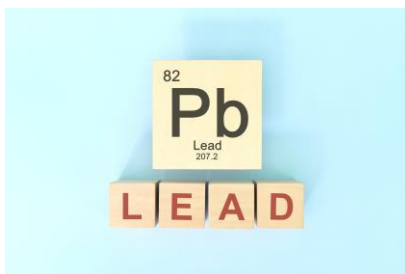
2026- radionica (uživo) o **međunarodnim konvencijama** za upravljanje hemikalijama i implikacije na nacionalnom nivou

2) Aktivnosti zagovaranja prema nadležnim organima i drugim zainteresovanim stranama kako bi se 1) pokrenula inicijativa za punu harmonizaciju domaćih propisa sa EU propisima u oblasti materijala i predmeta u kontaktu sa hranom 2) proverila primena u praksi važećeg propisa o migraciji Pb i Cd u keramičko posuđe i izvršio pritisak na nadležne inspekcijske organe i 3) podigla svest javnosti o značaju zabrane PFAS u potrošačkim proizvodima, uključujući materijale i predmete u kontaktu sa hranom

3) Komunikacija ka građanima - putem društvenih mreža, izrade i promocije postova, infografika, tekstova za sajt i blog, drugih PR materijala

Laboratorijsko testiranje u 2025.

odnosi se izbor i nabavku
potrošačkih proizvoda sa
tržišta Srbije radi
laboratorijskog testiranja
migracije Pb i Cd u
keramičkim šoljama

Metodologija rada

Laboratorijsko testiranje u 2026.

odnosi se izbor i nabavku pakovanja za brzu hranu hranu za poneti od papira i kartona na prisustvo PFAS

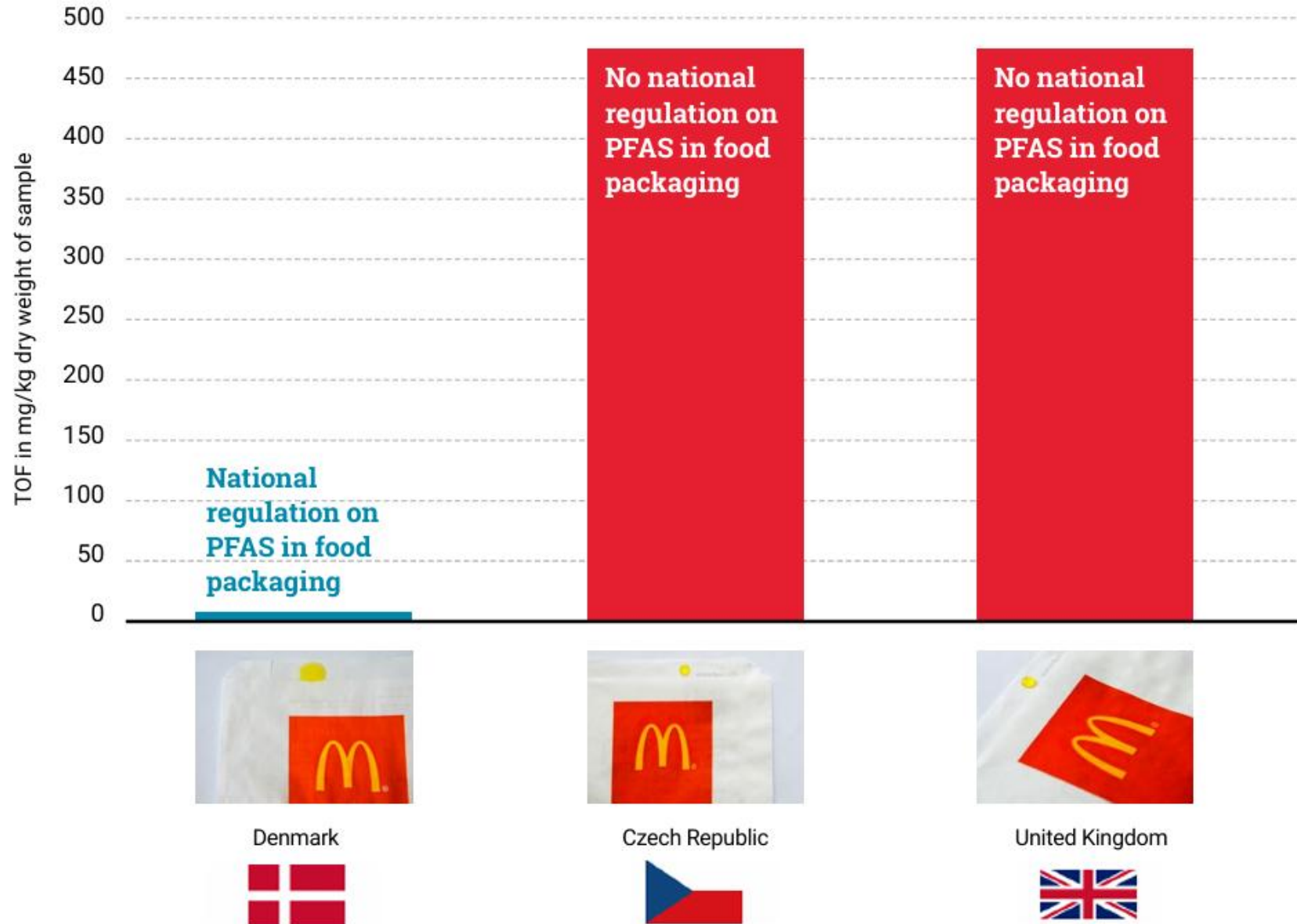
Throwaway Packaging, Forever Chemicals

European wide survey of PFAS in disposable food packaging and tableware

Jitka Straková • Julie Schneider • Natacha Cingotti

Graph 4: Total organic fluorine (TOF) content in french fries bags from McDonald's bought in three different countries in 2020

Plan rada sa mladima u 2025

APRIL

Poziv za mlade
Mapiranje mladih
od strane
koordinatorke za
rad sa mladima i
dve OCD
(Protecta i BUM)

MAJ

Upitnik
1. Koordinacioni
sastanak
16.05.

JUN

Edukacija
2 Radionice
uživo: Hemijska
bezbednost
FCM
Niš 10.06.
? 12.06.

JUL

“Uzorkovanje i
shopping”
keramičkih šolja
Predaja uzoraka
u akreditovanu
laboratoriju

AVGUST

Laboratorijsko
testiranje i
dostavljanje
rezultata

Plan rada sa mladima u 2025

SEPTEMBAR

Izrada Izveštaja o rezultatima lab.testiranja, prevod na engleski i grafički dizajn Izveštaja

OKTOBAR

Izrada zagovaračke inicijative (*policy papers*)
2. Koordinacioni sastanak

NOVEMBAR

Zagovaranje
podnošenje zagovaračke inicijative (*policy papers*)

Dijalog sa zainteresovanim stranama

Komunikacija

Izrada PR materijala

DECEMBAR

Kampanja zagovaranja i informisanja javnosti

Hvala na pažnji😊

Vreme za pitanja i diskusiju

